

37. C. C. Twort, A. H. Baker, S. R. Finn, E. O. Powell: J. Hyg. (Camb.), 40 253, (1940).
38. A. H. Baker, C. C. Twort: J. Hyg. (Camb.), 41, 117 (1941),
39. A. E. Williamson, H. B. Gotaas: Ind. Med. 11, Hyg. Sect, 3, 40 (1942).
40. O. H. Robertson, E. Bigg, T. Puck, B. F. Millen, E. A. Appel: J. exp. Med. 75, 593 (1942).
41. T. N. Harris, J. Stokes: Amer. J. med. Sci, 204, 430 (1942),
42. T. T. Puck, O. H. Robertson, H. M. Lemon; J. exp. Med, 78, 387 (1943),
43. A. W. Henle, J. Zellat: Proc. Soc. Exptl. Biol. Med, 48, 544 (1941),
44. K, B. De Ome: Amer. J. Hyg., 40, 239, (1944).
45. O. H. Robertson, T. T. Puck, H. F. Lemon, C. G. Loosli: Science, 97, 142 (1943).
46. L. D. Polderman: Soap Sanit. Chemicals 120 (November 1949).
47. T. T. Puck: J. Exptl. Med. 85, 729, 741 (1947).
48. A. M. Kuzin: Chimija i biochimija patogennych mikrobov (Moskva, 1946).
49. W. W. Niven: The Fundamentals of Detergency (New York, 1950).

## O SPRÁVNE CHEMICKO-TECHNOLOGICKÉ NÁZVOSLOVIE

---

Oznamujeme, že 20. marca 1950 sa Komisia pre ustálenie slovenského chemicko-technologického názvoslovia pričlenila k Jazykovednému ústavu Slovenskej akadémie vied a umení v Bratislave, Názov novej Komisie je: *Komisia pre chemicko-technologickú terminologiu pri Jazykovednom ústave Slovenskej akadémie vied a umení v Bratislave*. Za členov Komisie boli prevzatí všetci jej doterajší členovia: Prof. Dr. J. Gašperik, Prof. Ing. Dr. M. Gregor, Prof. Dr. R. Lukáč, Prof. Dr. B. Stehlik a M. Zikmund. Predsedom Komisie je Prof. Dr. T. Krempaský, tajomník Dr. J. Horecký. Komisia si však môže kooptovať ešte ďalších členov.

Na marcových pracovných schôdzkach sa ako poradcovia zúčastnili aj Prof. Dr. M. Dillinger, K. Erdelský, Prof. Dr. J. Martinka, Prof. Dr. J. M. Novacký a Dr. J. Šalát. Na programe bola kryštalografická a mineralogická terminológia. Úvodom sa konštatovalo, že Komisia dostala k svojim návrhom tieto pripomienky:

V čísle Chemické zvesti roč. IV. č. 1. medzi projednávanými názvy je medzi jiným uvedeno:

steatit a mastenec (nesprávne tuček, talk, talek).

Upozorňujeme, že s hľadiska věcného není uvedené správné. Dnes se za steatit považují elektrotechnické výrobky keramicky vyrobené, sloužící k účelům isolačním (isolátory) nebo jako svíčky zapalovací k plynovým výbušným motorům, které byly získány ze suroviny v níž ve značné míře převládá mastek nebo talek. Mastek je mikrokryštalická forma (typický mastek je na př. göpfersgrünský), talek makrokryštalická forma (na př. Hnúšťa) (3—4)MgO. (4—5) SiO<sub>2</sub> · H<sub>2</sub>O. S hľadiska výrobního je nutné rozlišování mastku a talku. Je to obvyklé u nás a zejména též v Německu, kde se Speckstein (mastek) odlišuje od Talk (talku).

Z uvedeného je zjavné, že není dobře možno používat jako synonyma názvy steatit a mastenec, jakož i že se nemá používat název talek.

Jinak nedoporučuji nahražování slova „lupok“ slovem lúpavec, jelikož slovo lupok je vžitě a dobře vystihuje vrstevnatou strukturu hmoty.

S pozdravem za:

Státní výzkumní ústav silikátový v Brně. *Kallauner.*

Komisia pripúšťa, že formulácia v Chemických zvestiach nebola dostatočne presná. Avšak ani terminológia, ktorú používa Prof. Kallauner, nie je správna. *Mastenec* (medzinárodný názov *talk*) je makroskopicky šupinkovitý minerál, ktorého skrytokryštalická, celistvá odroda je *steatit* (po česky tuček, po nemecky Speckstein). Názov steatit sa však používa aj ako meno generické, zahrnujúce všetky odrody mastenca (viď napr. Milbauer-Slavík: Nerostné suroviny, jich úprava a zpracování). Nepovažujeme preto za správne používať názov steatit v ý l u č n e len pre elektrotechnické výrobky keramicky vyrobené. Používanie tohto názvu pre minerál i pre výrobok sa navzájom nijako nevyklučuje. Napr. názov *magnezit* sa často používa aj pre výrobok z minerála magnezitu, osobitný druh slievacieho železa, tzv. železo hematitové, sa často nazýva *hematit* a pod. Podobne nikto isto nepomýšľal vymyslieť pre *elektrón* iný názov len preto, lebo sa ten istý názov používa aj pre sliatinu horčíka.

Kryštalografickou a mineralogickou terminológiou sme sa zapodievali už aj v Chemických zvestiach roč. III., str. 82, 135. Niektoré termíny treba však ešte doplniť, prípadne podrobnejšie špecifikovať.

Pojmy amorfný, dimorfný, polymorfný vyjadrujú vnútornú stavbu látky, treba ich preto preložiť ako *beztvarý*, *dvojtvarý*, *mnohotvarý*. Napr. síra je polymorfná čiže mnohotvará. Rýchlym ochladením roztopenej síry vzniká síra beztvará. Uhlíčan vápenatý je dvojtvarý, môže kryštalovať jednak ako vápenec čiže kalcit, jednak ako aragonit. Kryštalky kalcitu môžu byť rozličného typu. Ak sú *tvarove dvojaké* (ak je to spojka dvoch tvarov: klenca a skalenodra), hovoríme, že kalcit je *dvojtvarový* (nevhodne dvojtvarný, dvojtvarný). *Tvárnosť* znamená vzhľad, výzor (napr. tvárnosť povrchu zeme). Odlišný význam má *tvárnosť* (napr. beztvará síra je tvárnosť).

Jednoduchý tvar sa môže na kryštale vyskytovať sám, ak je uzavrený (kocka, osemsten, klenec); otvorené tvary môžu jestvovať len v spojkách. Napr. od základného kosoštvorcového *dvojíhlanu* (bipyramídy) odvodzujú sa dvojaké otvorené štvorploché tvary. Svislé tvary sú: *základný hranol*, *predozadný hranol* (brachyprizma) a *pravolavý hranol* (makroprizma). Vodorovné tvary sú: *základný strechan*, *predozadný strechan* (brachydóma) a *pra-*

*voľavý strechan* (makrodóma). Dvojploché tvary sú: *predozadné dvojplošie* (brachypinakoid), *pravoľavé dvojplošie* (makropinakoid) a *základné dvojplošie* (plocha spodová). V jednoklonnej sústave miesto názvu predozadný hranol je účelné používať pomenovanie *naklonený hranol* (nevhodne uklonený hranol).

Ak sa kryštálové jedince k sebe prikladajú, hovoríme o *srastliciach* kontaktných, ak sa prerastajú, o *srastliciach* penetračných čiže *prerastliciach*. Podľa počtu srastajúcich sa jedincov rozoznávame *dvojčatá* (nevhodne bližence), *trojčatá* atď. Napr. kalcit sa srasť *dvojčatne*, tridymit tvorí *trojča* a markazit poznáme aj ako cyklickú srastlicu, tzv. *päťorča*. Kryštaly sadrovca sú takmer vždy *zdvojčatené*. Prvkami súmernosti sú tu rovina a os *dvojčatnej* súmernosti. V trojklonnej sústave môže byť *srastlicovou* osou každá plocha. Ak sú kryštaly *vrasťené* (nesprávne: zarasťené) v základnej hmote, tvoria agregáty, ktoré môžu mať sloh *stebelnatý*, *latkovitý* (nesprávne: lištovitý), *vláknitý*, *šupinkovitý*, *zrnitý* a pod. Podľa usporiadania rozoznávame napr. sloh *rovnobežný*, *lúčovitý* (nevhodne: papršlekovitý) a *nepravidelný*.

*Komisia pre chemicko-technologickú terminológiu  
pri Jazykovednom ústave SAVII*

## CHEMICKÁ RUŠTINA A CHEMICKÁ ANGLIČTINA

stanovenie, určenie skúmanie, výskum	установка, определение исследование, испытание	determination identification, research
skúška	проба	examination, trial, test
dôkaz predbežný citlivosť suchá cesta	доказательство предварительный чувствительность сухой путь	proof preliminary sensitivity dry method, analysis by heat
mokrý cesta srážadlo	мокрый путь осадитель	wet analysis precipitating agent, settler
srazenina srážanie	осадок осаждение вызывание осадка	precipitate precipitation
usadenina vylučovanie uvoľňovanie	осадок, отстой выделение освобождение	sediment separation, liberation